

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 1 februari 1901, kl. 2 e. m.

Memorial, om verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

Till följd af den bankoutskottet enligt § 4 i dess instruktion åliggande skyldighet att undersöka och granska riksbankens tillstånd samt huru densamma styrd och förvaltda blifvit, har utskottet tagit del af *dels* fullmäktiges i riksbanken allmänna och särskilda protokoll för tiden från och med den 15 januari 1900, intill hvilken dag ansvarsfrihet blifvit för deras i protokollen antecknade beslut och åtgärder beviljad, och till början af innevarande års riksdag, *dels* af de af vederbörande revisorer afgifna berättelser om verkställd granskning af riksbankens såväl hufvudkontors som de särskilda afdelningskontorens i Göteborg, Malmö, Falun, Gefle, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Linköping, Luleå, Mariestad, Umeå, Vexjö, Visby, Örebro och Östersund förvaltning under år 1899 äfvensom beträffande afdelningskontoret i Gefle den tid af år 1898 eller från och med den 20 december, nämnda kontor hållits öppet, *dels* ock af fullmäktiges med utskottets memorial n:o 1 till Riksdagen öfverlemnade berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning år 1900 äfvensom af de utaf styrelserna för riksbankens i verksamhet varande kontor i afseende å dessa kontors förvaltning under samma år lemnade redogörelser; och får utskottet, efter nu fullbordad granskning, härmed till Riksdagen afgifva berättelse i ämnet.

I fråga om metalliska kassans ställning, sedelutgifningen, in- och utlåningsrörelsen äfvensom öfrig verksamhet vid riksbankens hufvud- och afdelningskontor samt vid Tumba bruk tillåter sig utskottet att för en närmare kännedom om hithörande förhållanden hänvisa till de utförliga sifferredogörelser, som lemnats i de berättelser, hvilka afgifvits af Riksdagens revisorer och riksbankens fullmäktige liksom i utskottets förut till Riksdagen aflåtna memorial n:o 1.

Några siffergrupper af allmänna intresse anser sig utskottet dock böra meddela här nedan.

Metalliska kassan, i hvilken, sedan med ingången af år 1899 lagen för Sveriges riksbank af den 12 maj 1897 trädte i kraft, endast guld, men icke silfvermynt, får inberäknas, har under sistförflutna året varit lägst den 30 juni, då den utgjorde kronor 29,785,364: 80, och högst den 30 november, då den uppgick till kronor 37,012,982: 86. Den 31 december 1900 var metalliska kassan kronor 36,854,697: 77.

Riksbankens fordringar i löpande räkning i utlandet, hvilka vid ingången af år 1900 utgjorde 16,679,187: 80, stego den 28 februari till högsta beloppet under året eller kronor 23,028,635: 32, hvarefter en successiv nedgång inträdde, så att riksbanken under tiden från och med den 9 till och med den 30 juni å denna räkning hade skuld, som var störst den 23 juni eller kronor 3,323,319: 52. Från och med juli månad uppstod å nyo behållning, som den 31 december uppgick till kronor 14,034,001: 87.

Sedelutgifningsrätten, som vid början af år 1900 uppgick till kronor 124,916,395: 25, var vid samma års slut kronor 150,404,358: 87. De utelöpande sedlarne voro vid samma tidpunkter kronor 75,189,484: 33 och 71,991,608: 02 samt den obegagnade sedelutgifningsrätten kronor 49,726,910: 92 och 78,412,750: 85.

Omfattningen af riksbankens *utlåningsrörelse* under år 1900 framgår af följande siffror vid årets slut, fördelade efter utlåningens särskilda hufvudgrupper:

diskonterade vaxlar	kr.	62,142,250: 64
utlåning mot hypotek af löpande förskrifning, obligationer, aktier, inteckningar m. m.	»	25,061,255: 50
utlåning mot pant af varor	»	634,460: —
afbetalningslån	»	10,343,394: 86
kassakreditiv	»	6,778,942: 58

Summa kr. 104,960,303: 58

Såsom denna redogörelse utvisar, faller jemväl i år största utlåningsbeloppet på vexeldiskonteringen; och bland de diskonterade vexelarne äro fortfarande största antalet sådana, som rediskonterats af enskilda bankinrättningar, åt hvilka rediskonteringskredit beviljats. Under det att riksbankens hela inrikes vexelportfölj den 31 december 1900 innehöll kronor 59,581,512: 24, var nemligen deraf rediskonteradt belopp kronor 32,147,232: 85 eller 54 procent af hela vexelportföljen. Motsvarande procenttal var vid samma tid föregående år 51.

Huru ifrågavarande rediskonteringskredit från dess första erbjudande från bankofullmäktige år 1893 anlåtats af enskilda bankinstitut, framgår af följande uppgifter:

vid 1893 års slut hade åt	6	banker beviljats rediskonteringskredit å tillhopa	kr.	5,000,000
» 1894 » » » »	8	» » » » »	»	6,800,000
» 1895 » » » »	14	» » » » »	»	11,900,000
» 1896 » » » »	22	» » » » »	»	18,550,000
» 1897 » » » »	31	» » » » »	»	33,875,000
» 1898 » » » »	35	» » » » »	»	35,925,000
» 1899 » » » »	37	» » » » »	»	37,025,000
» 1900 » » » »	36	» » » » »	»	37,035,000

För innevarande år uppgår det belopp, som för rediskontering ställts till förfogande af vederbörande bankanstalter, hvilkas antal ökats till 40, till sammanlagdt 46,510,000 kronor eller närmare 10 millioner mer än vid början af år 1900.

Å sin utlånings- och öfriga rörelse under år 1900 har riksbanken intjänat en vinst af kronor 4,178,942: 77.

Till denna vinst hafva riksbankens kontor i orterna lemnat följande bidrag:

kontoret i Göteborg	kr.	757,793: 98	eller	4,96	procent*
» » Malmö	»	579,202: 63	»	4,43	»
» » Falun	»	45,831: 24	»	3,66	»
» » Gefle	»	113,705: 75	»	3,85	»
» » Hernösand	»	487,984: 27	»	4,86	»
» » Jönköping	»	94,320: 55	»	4,08	»

Transport kr. 2,078,838: 42

* Procentsiffrorna hänföra sig till medelbeloppet af de åt vederbörande kontor under året för lånerörelsen anvisade och använda förlagsmedel.

	Transport	kr. 2,078,838: 42		
kontoret i Kalmar	»	32,791: 57	eller 2,76	procent
» » Karlskrona	»	69,283: 76	» 3,70	»
» » Karlstad	»	100,094: 82	» 4,55	»
» » Linköping	»	140,039: 71	» 4,88	»
» » Luleå	»	200,011: 77	» 4,84	»
» » Mariestad	»	28,541: 97	» 2,66	»
» » Umeå	»	76,249: 01	» 4,55	»
» » Vexjö	»	34,257: 55	» 2,17	»
» » Visby	»	62,009: 33	» 3,99	»
» » Örebro	»	340,819: 77	» 4,70	»
» » Östersund	»	97,210: 48	» 4,23	»
		<u>kr. 3,260,148: 16</u>		

Skilnaden mellan detta belopp
och bankovinsten i dess helhet är » 918,794: 61
kr. 4,178,942: 77;

och utvisar således nämnda skilnad det belopp, hvarmed hufvudkontoret, dock äfven på annan rörelse än lånerörelse, bidragit till årets vinstsumma.

Den under år 1899 af riksbanken började clearingsrörelsen har under år 1900 visat en mycket stor omsättning, i det att beloppet af de till afdelningen för denna rörelse inlemnade valutor uppgått till sammanlagdt 4,238,902,069 kronor och summan af de å vederbörande bankers särskilda konton på grund af clearingen debiterade och krediterade belopp till 743,357,778 kronor 72 öre.

Uti clearingsrörelsen deltaga, utom riksbanken, 11 bankinrättningar, hvilka äro förmedlare för 61 andra penninganstalter.

I den till utskottet hänvisade, af Riksdagens revisorer den 30 november 1900 afgifna berättelse angående riksbanken hafva revisorerna uti berättelsens § 25 yttrat sig i fråga om emottagandet till förvar i riksbanken af s. k. slutna deposita samt dervid såsom sin åsigt uttalat, att riksbanken borde helt och hållet upphöra med ifrågavarande art af

depositionsrörelse och i anledning deraf hemställt om vidtagande af erforderliga åtgärder till upphäfvande af de bestämmelser i gällande bankreglemente och banklagen, på grund af hvilka omförmälda slags deposita kunna i riksbanken emottagas.

Uti ett med anledning af denna hemställan af utskottet från bankofullmäktige infordradt utlåtande hafva dessa, efter erinran om de i lagen för Sveriges riksbank och gällande bankreglemente i ämnet förekommande stadganden, yttrat sig sålunda:

»I den kungliga propositionen till 1897 års Riksdag var föreslaget att borttaga rörelsen med slutna deposita från riksbankens verksamhet, men i det särskilda utskott, som hade att behandla banklagen, fann förslaget härom icke tillslutning.

Utskottet yttrade:

'Slutligen har utskottet funnit giltig anledning saknas att fråntaga riksbanken den befogenhet, som den hittills egt, att till förvar mottaga s. k. slutna deposita. Rörelsen har visserligen varit af ringa omfång och föga inbringande, men dess betydelse torde mindre ligga i den omfattning, i hvilken allmänheten begagnar sig af en sådan rättighet, än i det gagn, som deraf kan beredas åt offentliga myndigheter och allmänna inrättningar. Det är med hänsyn härtill, som utskottet, med anledning af herr F. A. Boströms motion i ämnet, funnit sig böra föreslå ett tillägg, hvarigenom en möjlighet öppnas för riksbanken att till förvar mottaga gods under försegling, medan på Riksdagen må bero att stadga, om och i hvilken omfattning denna rättighet också skall göras till en skyldighet.'

Hvad utskottet föreslagit blef af Riksdagen bifallet och bestämmelsen i lagen intagen.

Utan tvifvel eger utskottets uppfattning af förhållandena fullt fog för sig, och då dertill kommer, att rörelsen icke vållat några olägenheter för riksbanken, men deremot, enligt hvad erfarenheten gifver vid handen, bereder allmänheten vissa fördelar, som icke med säkerhet kunna erhållas å andra håll, anse fullmäktige, ehuru från riksbankens sida något särskildt intresse att fortfara med ifrågavarande rörelse ej finnes, dock tillräckliga skäl ej föreligga att vidtaga någon ändring i hvad nu är stadgad.

Hvad slutligen ändringen af föreskrifterna i sjelfva lagen beträffar, torde formel befogenhet att vid innevarande års riksdag åstadkomma densamma icke längre stå öppen.»

Ehuru utskottet delar den af revisorerna uttalade uppfattningen, att ifrågavarande art af riksbankens rörelse borde upphöra, anser utskottet

likväl, på grund af hvad i ärendet förekommit och då någon motion ej föreligger om ändring i lagen för Sveriges riksbank uti nu ifrågavarande hänseende, någon hemställan i ärendet från utskottets sida icke för närvarande kunna ifrågakomma.

I den af Riksdagens revisorer afgifna berättelsen har utskottet vidare fäst sin uppmärksamhet vid revisorernas i berättelsens § 49 förekommande uttalande angående utseende af siffergranskare vid revisionerna af afdelningskontoren, deruti revisorerna påpekat de olika förfaringssätt, som, enligt af de vid revisionerna af afdelningskontoren förda protokoll framginge, vid de olika kontoren tillämpades, i det att i öfvervägande antal fall till förrättande af siffergranskningen utsåges en kontoret tillhörande person, under det att vid åtskilliga kontor dertill antagits någon utomstående och i några fall biträde dertill ej syntes hafva anlitats, samt, med erinran, att i gällande instruktion för Riksdagens revisorer vid riksbankens afdelningskontor i orterna uti förevarande hänseende ej finnes annan bestämmelse, än att revisorerna egde antaga biträde vid siffergranskningen, uttalat sin tvekan, huruvida det kunde anses fullt lämpligt att använda en vid vederbörande afdelningskontor anställd person till granskning af arbete, han till äfventyrs själf kunde hafva handlagt, samt huruvida ej riktigare vore, att, när revisorerna funne biträde vid siffergranskningen erforderligt, dertill utsåges någon, som ej inom kontoret i fråga innehade anställning.

Delande den af revisorerna sålunda uttalade uppfattning, ämnar utskottet framdeles taga denna fråga i öfvervägande och derefter för Riksdagen framlägga förslag till ändrade bestämmelser i ämnet.

I öfrigt har utskottet i förevarande berättelse ej funnit några uttalanden, som påkalla särskildt yrkande från utskottets sida.

Den granskning, som af bankoutskottet nu verkstälts, omfattar icke bankofullmäktiges gemensamt med fullmäktige i riksgäldskontoret fattade beslut och vidtagna åtgärder i fråga om utförande af 1888 års Riksdags beslut om uppförande på Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och dess verk; hvilken granskning liksom föregående riksdagar verkställas af sammansatt stats- och bankoutskott.

Efter granskning af riksbankens hufvudkontors räkenskaper för år 1899 hafva Riksdagens senast församlade revisorer i sin derom afgifna

berättelse anmält, att mot riksbankens förvaltning under den tid, granskningen omfattat, ej varit något att anmärka, samt att revisorerna för sin del ansåge, att ansvarsfrihet borde fullmäktige beviljas. De revisorer, som, valde af Riksdagen, granskat afdelningskontorens i Göteborg, Malmö, Falun, Gefle, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Linköping, Luleå, Mariestad, Umeå, Vexjö, Visby, Örebro och Östersund förvaltning år 1899, hafva likaledes i sina berättelser tillstyrkt ansvarsfrihet för kontorens styrelser; och enär utskottet vid den af utskottet nu verkställda undersökning af riksbanken ej haft något att anmärka, utan funnit, att fullmäktige med nit och omsorg handhaft sitt uppdrag, får utskottet hemställa,

att ansvarsfrihet må fullmäktige i riksbanken beviljas *dels* för förvaltningen under år 1898 af bankens afdelningskontor i Gefle, *dels* för förvaltningen under år 1899 af bankens såväl hufvudkontor som afdelningskontor i Göteborg, Malmö, Falun, Gefle, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Linköping, Luleå, Mariestad, Umeå, Vexjö, Visby, Örebro och Östersund, *dels ock* för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade till fullmäktiges protokoll från och med den 15 januari 1900 till samma dag innevarande år.

Stockholm den 1 februari 1901.

På bankoutskottets vägnar:

F. A. BOSTRÖM.
